

Gjennomtenkt, gripende, gåtefullt

Av forfatter og kritiker **Espen Søybe**

Anmeldelse av boken *Fra siden*, publisert i Morgenbladet 11.09.2011

Espen Tveits klinisk realistiske bilder av fotballtribuner fanger både tidligere tiders dugnadsånd og en nesten hedensk stemning av ritualer, innvielse og offer.

Espen Tveits *Fra siden* gjør et sterkt og mektig inntrykk på grunn av innholdet boken formidler og de ideene fotografen har klart å materialisere gjennom gjentagelsen av det samme motivet.

Tveit, født 1945, regnes som en av fornyerne av kunstoffotografiet og har tidligere gitt ut tre fotobøker: *80-talls runer*, *Samtidsarkeologi* og *Rite*. Boken er utvilsomt en *artist's book* og består av 110 rektangulære breddebilder i svart/hvitt. Alle gjengir fotballtribuner. Repetisjonen er bare brutt ved at noen av bildene er utfallende, mens andre har en hvit ramme. Bakerst er bildene trykt i frimerkeformat med angivelse av hvor og når de er tatt. Jan Ove Tangen har skrevet et fire siders etterord.

Dugnad og optimisme.

Det finnes ikke et menneske på disse fotografiene, som taler gjennom sin taushet og opphøyde ro. Vanligvis er det altertavler, stavkirker eller monumental natur, altså høykultur, som avbildes så rent og klinisk. Bildene peker dessuten mot åstedbeskrivelsen og politifotografiet og det arkeologiske utgravningsbildet.

Tveit har fotografert beskjedne anlegg med bare en eller to tilskuerbenker. De fleste synes ikke å ha vært i bruk på mange år, og er forfalne. De aller fleste tribunene som vises er bygd av planker. Flere av bildene er fra Sverige, og her har nettopp det folkelige uttrykket «läktarna» glidd inn i språket og nesten helt erstattet det høytidelige tribune. «Glest på läktarna», «Tyst på läktarna», heter det. På plankene i boken er det også stille, men bildene forteller om liv og røre, det lukter tidligere tiders dugnad, optimisme, entusiasme, spenning og bankende hjerter av bildene. Det gjelder ikke minst den fantastiske stadion i *Krokstrand* innerst i *Iddefjorden* på svensk side. Det vil naturligvis glede kjennere at Tveit har tatt turen hit. Her bygget streikende steinhuggere fotballbane i 1926; i 1938 ble *Iddefjordsvallen* innviet med tribune av granitt.

Melankolsk.

Deler av banen og et fotballmål er også med på bildet fra *Krokstrand*. En tom tribune er et sterkt symbol, det er også et tomt, hvitt fotballmål. Det er foran målet fotballspillet gires opp til sitt mest hektiske og ekstatiske nivå - som smitter over på publikum. Målet gir spillet mening. Hva er fotografiens budskap? Uten fellesskap ikke noe mål, ingen hensikt? Et annet gjennomgående trekk er at der planker og benker er i ferd med å gro ned, er selve banene holdt i hevd. Langt nede i seriesystemet har man ennå en hjemmebane; det er hjemmepublikummet som har sviktet. Det er noe melankolsk ved fotografiene som minner om en *Obstfelder* eller en *Munch*.

Goethe.

Da Goethe i 1786 kom til amfiteateret i *Verona* med plass til 20 000, hevdet han at det var laget for at folket skulle imponeres og glede seg over seg selv. Han hevdet at når menneskene så seg som folk, ble det forbløffet over seg selv, og samlet til én masse, én skikkelse, én ånd. På Espen Tveits fotografier er det bare plass til noen ganske få på tilskuerbenkene. Er det likevel mulig å overføre Goethes refleksjoner til tribunene i *Slidre*, *Årjäng*, *Konnerud*, *Slemmestad*, *Sæthre* og *Kambo*? Tja, folket som en gang har sittet på disse benkene er nødvendigvis også blitt forbløffet over at det var så lite, over at de som regel var færre enn de 22 på banen. De som var til stede har kjent hverandre. For at tilskuerne skal bli et folk i Goethes forstand, må antallet være så stort at individene blir fremmede for hverandre.

Ekstase.

Kunne ikke sammensmeltningen til én masse skje i ekstasen over en sjanse, et mål? Kanskje det. Uansett stiger det også mystikk opp fra fotografiene av skrenter og voller med benker. De minner, om enn svakt, om *Verona* og de greske amfiteatrene som også var steder for rituelle og religiøse handlinger. Det hviler noe mytisk og gåtefullt over for eksempel bildet fra *Askersund*, det er noe hedensk som er fanget inn på dette fotografiet, det viser et sted for innvielse, bloting og offer. Godt gjort å klare alt dette gjennom strengt realistiske og helt klinisk, saklige fotografier.